

PISA

У ЦЕНТРИ УВАГИ

19

Чи дійсно існує «другий шанс» в освіті?

- ✓ За результатами спеціального дослідження (програма «Молодь у період дорослішання»), проведеного в Канаді з використанням результатів тестування PISA, рівень читацької грамотності 15-річних учнів дозволяє досить чітко прогнозувати читацьку грамотність тих самих учасників тестування в 24-річному віці. Однак зазвичай і після отримання середньої загальної освіти молодь має можливість удосконалювати свої читацькі вміння.
- ✓ У період дорослішання (у віці 15-24 років) багато учасників тестування, як правило, підвищують рівень сформованості власних читацьких умінь, проте деякі групи учасників тестування (страти) досягають помітніших результатів, ніж інші. Зокрема іммігрантам до 24 років удається подолати різницю в результатах із читання між ними й їхніми однолітками, які народилися в Канаді.
- ✓ Деякі форми навчання, які вибирають випускники середніх шкіл у віці 15-24 років, суттєво впливають на сформованість читацьких умінь.

Вік 15-24 р.р. – критичний період для кожної людини, оскільки саме в цей час найактивніше відбувається її соціальний і культурний розвиток. Одразу після закінчення середньої школи підліткам необхідно приймати багато важливих рішень, які значною мірою впливатимуть на їхнє подальше життя й благополуччя, наприклад, чи продовжувати їм навчання і, якщо так, то де саме, також ким і де працювати тощо. Якщо в людини читацькі вміння сформовано на високому рівні, їй значно легше отримати якісну вищу або спеціалізовану професійну освіту. І навпаки, якщо людині це не потрібно або вона не бачить для себе сенсу в тому, щоб після 15 років застосовувати свої читацькі вміння, рівень її читацької грамотності може із часом знизитися.

У країнах, де можливість отримати вищу й професійну освіту є загальнодоступною, люди з низьким рівнем середньої освіти не приречені мати впродовж усього життя сформовані на низькому рівні читацькі вміння.

Із 2000 року в Канаді проводилася додаткова програма «Молодь у період дорослішання» – спеціальне десятирічне дослідження з використанням результатів тестування PISA. Дані 15-річних учасників, отримані під час дослідження PISA-2000, порівнювалися з даними додаткового національного анкетування тих самих учнів і їхніх батьків, яке проводилося кожні два роки в межах цієї додаткової програми. Учасників дослідження, які брали участь у PISA-2000 15-річними учнями, повторно тестували в 2009 році, унаслідок чого було отримано дані учасників, які на той час були вже 24-річними. Завданням повторного тестування було виявити, чи підвищується/знижується рівень сформованості читацьких умінь у людини в період її дорослішання і якою мірою це відбувається. У середньому 24-річні учасники тестування

отримали за шкалою PISA на 57 балів більше¹, ніж у 15 років. Крім цього, частка учасників тестування, чия читацька грамотність перевищила рівень 3 за шкалою PISA², збільшилася із 79% серед 15-річних до 93% серед 24-річних учасників тестування.

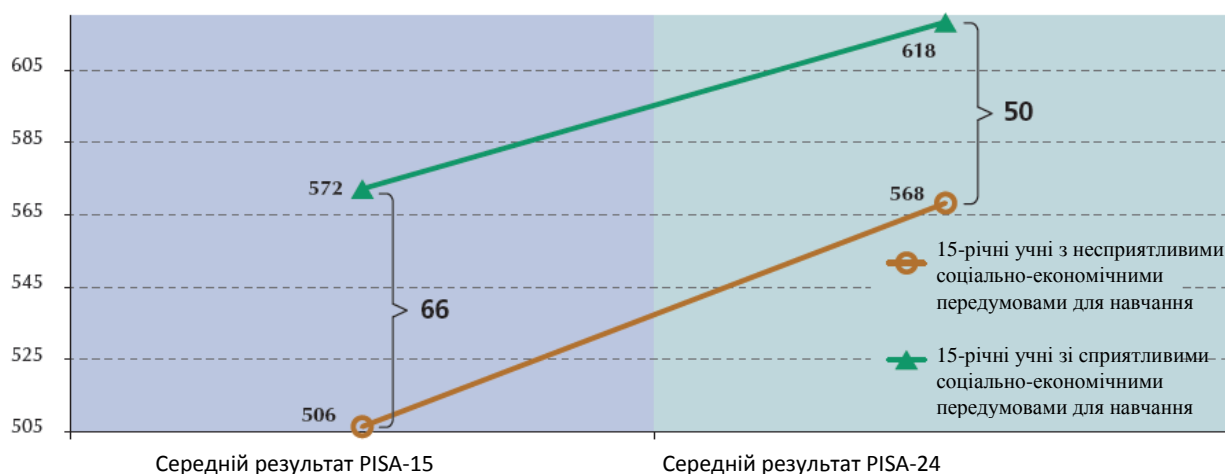
Примітки:

1 Для прикладу, такого підвищення результатів можна отримати, якщо учень буде додатково навчатися в школі більше одного року.

2 Учні, які знаходяться на 3-ому рівні читацької грамотності за шкалою PISA, здатні виконувати завдання помірної складності; цей рівень зазвичай асоціюється з вищою ймовірністю зарахування абітурієнтів до вищих навчальних закладів

Із часом різниця в результатах зменшується. Проте зазвичай зберігається різниця в результатах між учасниками тестування зі сприятливими й несприятливими передумовами для навчання

Результати PISA
в балах

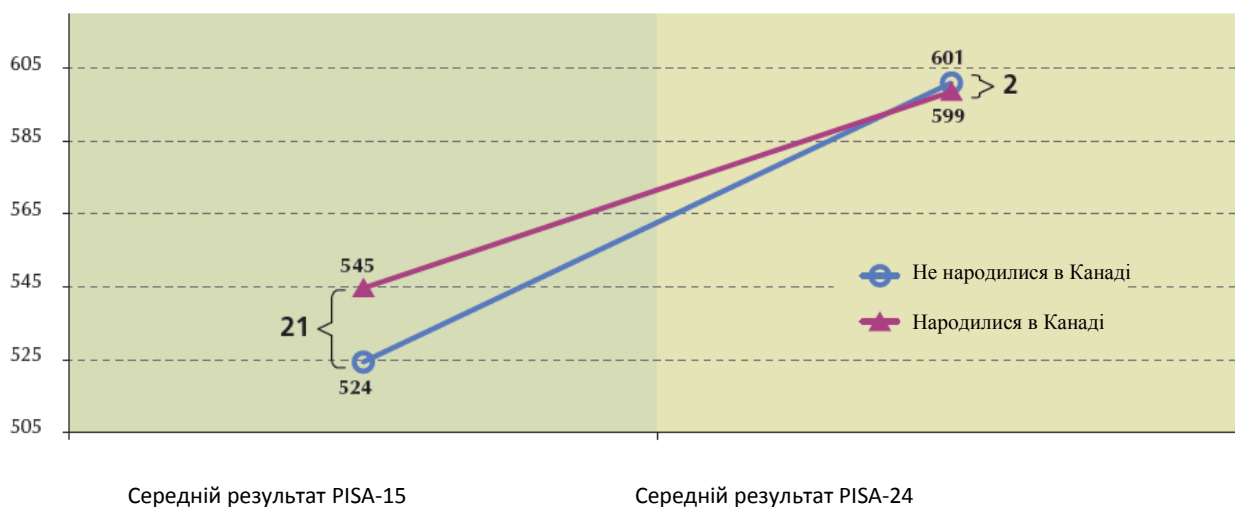

Джерело: ОЕСР (2012), Learning beyond Fifteen: Ten Years after PISA, OECD Publishing, рис. 3.2.

Учням, які показали низькі результати тестування у віці 15 років й отримали значно вищі результати в 24 роки, здебільшого не вдалося досягти результатів своїх більш успішних однолітків. Наприклад, у 2000 році результати 15-річних дівчат перевищили результати 15-річних хлопців у середньому на 32 бали в тестуванні PISA із читання; до 2009 року різниця в балах між цими ж дівчатами й хлопцями зменшилася до 18 балів. Так само під час PISA-2000 учні зі сприятливими соціально-економічними передумовами для навчання досягли різниці понад 65 балів між ними та їхніми однолітками з менш сприятливими соціально-економічними передумовами для навчання, однак у 2009 р. різниця між ними зменшилася до 50 балів. Проте середній результат 24-річних учасників тестування, які в 15-річному віці не мали сприятливих соціально-економічних передумов для навчання (568 балів), залишився нижчим, ніж середній результат 15-річних учнів зі сприятливими соціально-економічними передумовами для навчання (572 бали).

24-річним іммігрантам вдається досягти в тестуванні із читання результатів однолітків, які є корінними мешканцями Канади

Результати PISA
в балах

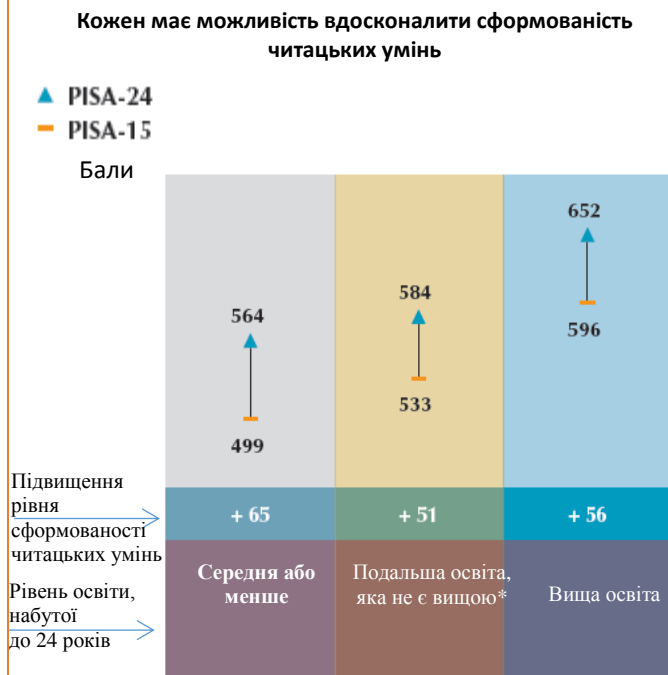
Джерело: OECD (2012), Learning beyond Fifteen: Ten Years after PISA, OECD Publishing, рис. 3.2.

Єдина група учнів, яка змогла подолати значні розбіжності в результатах із читання порівняно із загальною популяцією учасників тестування, це учні, які народилися поза межами Канади. Ті 15-річні учасники, хто народився в Канаді, отримали в середньому 545 балів у тестуванні із читання, тоді як учасники, народжені в інших країнах світу, набрали в середньому 524 бали (різниця в результатах між ними перевищила 20 балів). У 24-річному віці всі ці учасники отримали приблизно однакові результати – у середньому близько 600 балів. Отримані дані є надзвичайно важливими, оскільки вони вказують на ефективність системи освіти й інтеграційної політики в Канаді.

На підвищення рівня сформованості читацьких умінь людини здебільшого впливає її освіта

Які чинники є найсприятливішими для підвищення сформованості читацьких умінь? Деякі форми навчання у віці 15-24 років суттєво підвищують сформованість читацьких умінь, отриманих на кінець навчання в середній школі. 24-річні випускники університетів під час повторних тестувань отримують у середньому 652 бали із читання, тоді як випускники середніх шкіл цього ж віку отримують у середньому лише 564 бали (приблизно на 100 балів менше). Під час PISA-2000 середній результат тих 15-річних учнів, які після середньої школи отримали вищу освіту, досягав 596 балів. Проте ця кількість балів значно перевищує середній результат, отриманий у 2009 році тими учасниками тестування, які набули лише середню освіту.

Також на показники сформованості читацьких умінь суттєво впливає той факт, що людина отримала вищу освіту до 24 років, навіть незалежно від того, чи враховується при цьому рівень сформованості вмінь у 15 років, також соціально-економічні передумови для навчання й інші індивідуальні характеристики особи. Ті учасники тестування, які до 24 років отримали лише шкільну освіту, або ті, хто на момент тестування вже мав досвід роботи понад три роки, у середньому отримали менше балів під час повторного тестування в 2009 році, ніж ті учасники, які навчалися й після закінчення школи або мали менший досвід роботи.

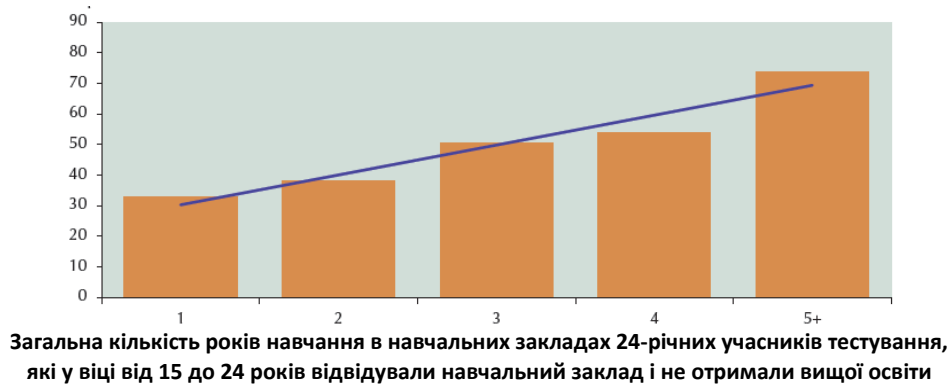
*Примітка від перекладача: подальша освіта, яка не є вищою, (англ. *post-secondary non-tertiary education (ISCED level 4)* — навчання на базі середньої освіти; готує як до виходу на ринок праці, так і до вступу до закладів вищої освіти.

Джерело: ОЕСР (2012), *Learning beyond Fifteen: Ten Years after PISA*, OECD Publishing, рис. 6.1.

Під час аналізу даних програми «Молодь у період дорослішання» спостерігається така тенденція: учні, які в 15 років отримують низькі результати, не можуть згодом підвищити свої результати до рівня своїх більш успішних однолітків. Однак у ході дослідження було виявлено чинник, який позитивно впливає на рівень сформованості в людини читацьких умінь. Рівень читацької грамотності значно залежить від терміну, упродовж якого людина відвідувала заклад/-и освіти, і не залежить від індивідуальних траєкторій освіти. Наприклад, однакоvu сформованість читацьких умінь показали всі 24-річні учасники тестування, які з 15 років навчалися в тому чи іншому навчальному закладі більше чотирьох років. При цьому, рівень сформованості читацьких умінь не залежить від того, закінчила особа навчальний заклад або не закінчила його. Ті 24-річні учасники тестування, які мали лише середню освіту, але після її отримання навчалися в начальному закладі не менше чотирьох років, у тестуванні із читання отримали на 70 балів більше порівняно з їхніми результатами, отриманими в 15 років. Ті учасники, хто на момент проведення тестування отримав диплом про вищу освіту, підвищили попередні результати із читання на 60 балів.

Сформованість читацьких умінь на вищому рівні допомагає людині легше отримувати подальшу освіту й мати доступ до кращих освітніх можливостей порівняно з тими, чия читацька грамотність є нижчою. Найпопулярніша індивідуальна траєкторія освіти – вступ до університету одразу після закінчення середньої школи – дає максимальне підвищення рівня читацької грамотності, однак не всі випускники шкіл вибирають саме це. Програма «Молодь у період дорослішання» наводить докази того, що багато учасників тестування, які показали низькі результати в тестуванні PISA-2000, знайшли способи покращити читацьку грамотність після закінчення середньої школи. Не всім 24-річним учасникам повторного тестування вдалося досягти тієї кількості балів, яку отримали 15-річні учні з високими результатами із читання в 2000 році. Проте читацькі вміння, сформовані після школи, допомагають їм брати повноцінну участь у житті суспільства.

Рівень читацької грамотності підвищується в процесі отримання освіти в навчальних закладах
Різниця в результатах PISA
в балах

Джерело: ОЕСР (2012), Learning beyond Fifteen: Ten Years after PISA, OECD Publishing, рис. 6.2.

Узагальнення: Освіта людини не обмежується лише навчанням у середній школі. Незалежно від рівня читацьких умінь, сформованих упродовж навчання в школі, 15-річні підлітки можуть продовжувати вдосконалювати їх у подальшому житті. Цей факт вказує на те, що жодна людина, яка отримала середню освіту низького рівня, не приречена все життя мати низький рівень читацької грамотності. Тим, хто раніше не мав сприятливого навчального середовища, можуть допомогти навчальні програми, які надають другий шанс отримати якісні знання й уміння. Можливості підвищити рівень сформованості читацьких умінь після закінчення середньої школи залежить від гнучкості системи освіти в країні.

За більш детальною інформацією звертайтеся до Пабло Зоїдо (Pablo Zoido, PabloZoido@oecd.org)

Ознайомтеся із PISA (2012): Learning beyond Fifteen: Ten Years after PISA, OECD Publishing (http://www.oecd.org/document/30/0,3746,en_2649_35845621_49893150_1_1_1_1,00.html).

Відвідайте сайт:

www.pisa.oecd.org

www.oecd.org/pisa/infocus

Читайте також:

Чи дозволяє система надання ваучерів на навчання (спеціальна програма відшкодування вартості навчання в школі) створити рівні можливості для всіх учнів?